

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. שומר שכר שפטור משבורה ומתה חייב בגניבה ואבירה.....1
- ב. שואל שחייב בשבורה ומתה אינו דין שחייב בגניבה ואבירה.....2
- ג. לשומר שכר שכר משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין.....3
- ד. פשיעה בבעלים ... פטור.....4
- ה. שוכר כיצד משלם ... כשומר שכר.....5
- ו. אף על פי שהבעלים עושין מלאכה במקום אחר ומתה פטור ... במלאכה אחרת ... היה עמו בשעת שאילה אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה.....6
- ז. היה עמו בשעת שבורה ומתה צריך להיות עמו בשעת שאילה.....6

דף צה.

א. שומר שכר שפטור משבורה ומתה חייב בגניבה ואבירה

כבר התבאר לעיל דף צג: צד. ובמסכת ב"ק דף מה: ודרף נז. שצריך השומר לשמור הפקדון כדרך שמירתו, ואם שמרו שלא לפי הראוי, אף על פי שהניחו במקום שמניח הפצים שלו, הרי זה פושע¹, ואינו יכול לפטור עצמו בטענה שלא ידע דיני השמירה המוטלים עליו².

שומר שכר כלומר כל מי שמקבל תשלום או טובת הנאה עבור שמירתו, חייב בשמירה מעולה, כגון דלת שיכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה³, אבל שומר חנם די לו בשמירה פחותה מזו, כגון דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה.

¹ שו"ע ונו"כ רצא יד, וסיים, בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל אחרים

² כ"כ בשו"ת הר"א ששון (סימן קיב) דכל לא ידענא פשיעותא הוא, וכן משמע בפת"ש (סימן רלב סוף סק"א), עיין שם

³ שו"ע ונו"כ שצו א ח ואף על פי ששם נאמר לענין יצאה והזיקה, מדברי רעק"א (בסימן שג) משמע שגם לענין עצם חיוב השמירה הדין כן, ששומר שכר חייב להתעסק בשמירה וגם יש לו להעלות על הדעת ולחשוש שמא יגיע לידי הפסד יותר משומר חנם. ועיין פתחי חושן חלק ג פרק ב הערה ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נפסד הפקדון בפשיעת השומר⁴, בין שומר חנם ובין שומר שכר והשוכר, חייב לשלם, נגנב או נאבד שלא בפשיעה, שומר חנם פטור ושומר שכר והשוכר חייב⁵, ובאונסין אף שומר שכר פטור.

פשע ולא⁶ שמר הבהמה כראוי ויצאה לאגם ומתה שם כדרכה, שהוא אונס, אף על פי שפשע מתחלה, כיון שאין האונס בא מחמת הפשיעה פטור⁷.

שומר שכר שלא שמר כראוי ויצאה לאגם ונגנבה אפילו על ידי לסטים מזוין חייב⁸, נגנבה מהאגם ומתה כדרכה אצל הגנב, אף שומר חנם חייב⁹.

סיגף השומר את הבהמה¹⁰, כגון שהרעיבה, או שהעמידה במקום קור או חום, הרי זה פושע, ואפילו מתה כדרכה לאחר זמן, כל שאפשר לתלות שמחמת הסיגוף מתה חייב.

ב. שואל שחייב בשבורה ומתה אינו דין שחייב בגניבה ואבירה

עוד התבאר שם שהשואל¹¹, הוא ששואל מחבירו בהמה או כלי כדי להשתמש בו להנאתו ללא תשלום שכר, ולהחזירו בעינו, והוא חייב בשמירת החפץ אפילו באונסין, וכל שכן בפשיעה ובגניבה ואבירה¹², אבל לא במתה מחמת מלאכה.

⁴ שו"ע ונו"כ רצא א, שג ב ג

⁵ שו"ע ונו"כ שג שם

⁶ שו"ע ונו"כ רצא ט

⁷ כיון שמתה כדרכה הרי זה אונס שלא מחמת הפשיעה, דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם.

⁸ סמ"ע (סימן שג ס"ק טו), ואף על פי שליסטים מזוין אונס הוא, אפשר שאילו לא יצאה לאגם לא היה בא הליסטים, והו"ל תחלתו בפשיעה.

⁹ שו"ע רצא שם גבי שומר חנם וסימן שג סעיף טו גבי שומר שכר, ואף על פי שלבסוף מתה באונס, כיון שגם אילו לא היתה מתה היתה נשארת ביד הגנב, ועל הגניבה חייב משום שבאה מחמת פשיעתו. וכ"ש בש"ש שבלא"ה חייב בגו"א אפילו מביתו (סמ"ע סימן שג ס"ק טו).

¹⁰ שו"ע ונו"כ שג יב

¹¹ שו"ע ונו"כ שג א

¹² הוצרך לומר חייב שואל בגניבה ואבירה מק"ו דשומר שכר, אבל לא נלמוד מדחייב רחמנא לשואל בשבורה ומתה, דהוה אמינא דוקא שבורה ומתה דאי אפשר לבעלים להחזירה ולהביאה, משא"כ בגניבה ואבירה דהוה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לפיכך השואל¹³ מחבירו בהמה או מטלטלים ונאנסו בידו, כגון שמת או נשבר או נשבה, חייב. ואין צריך לומר שחייב בגניבה ואבידה. אבל כל קלקול שאירע בה מחמת מלאכה ששאלה בשבילה, לא מבעיא אם הוכחשה מחמת מלאכה שהוא פטור, אלא אפילו מתה מחמת מלאכה, פטור

ג. לשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים

מזויין

כבר התבאר במסכת ב"ק דף נו. כל ליסטים מזויין¹⁴ אונס הוא¹⁵, ואפילו אם גם הרועה מזוי

הטוען טענת גנב באבידה ונשבע ואחר כך באו עדים שהאבידה ברשותו ושקר טען משלם תשלומי כפל שנאמר (שמות כב פסוק ח) על כָּל אֲבִידָה וְגו' יִשְׁלַם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ, ו"א¹⁶ שהוא כשיטעון שנגנבה בליסטים מזויין שהוא אונס ופטור, אבל אם טען שנגנבה בלא אונס פטור מן הכפל מפני שהוא חייב לשלם על פי טענתו ששומר אבידה כשומר שכר הוא. ו"א¹⁷ ששומר אבידה כשומר חנם הוא, ולפיכך גם בטענת גנב סתם חייב כפל שהרי נפטר הוא בטענה זו.

אמינא דהבעלים יטרחו להדר אחר הגנב ולהדרה לרשותן, קמ"ל. ומש"ה הוצרכו הטור [סעיף א'] והמחבר לכתוב, ואין צריך לומר, ולא סמכו אפשרותו דכ"ש הוא מחיוב אונסין. סמ"ע שם ב שו"ע ונו"כ שם

¹⁴ שו"ע ונו"כ שג ג, וכמ"ש בגמרא (ב"מ דף צג ע"ב) שהליסטים מוסר נפשו יותר. ולכאורה מוכח מרש"י (שם) שאינו צריך אפילו לנסות ולהציל, וכן משמע בסעיף ה שבאופן דלא הוי אונס, כגון זאב אחד, דוקא כשלא השתדל להציל חייב, אבל כשהשתדל להציל אין לך אונס גדול מזה, משמע שבאופן דהוי אונס, אפילו לא השתדל להציל פטור, א"כ יכול להשתדל להציל ע"י רועים אחרים, וצ"ע. ומבואר בגמרא דוקא בליסטים מזויין אמרינן כן, אבל בשאינו מזויין חייב השומר לעמוד כנגדו, דאמרינן אוקי גברא בהדי גברא, וכתב הרשד"ם (הו"מ סימן תל) דדוקא כשבא ליקח הבהמה או החפץ, אבל אם בא להכותו אינו חייב לעמוד כנגדו, וכ"ש בנדון דידיה כשהספן רצה להכותו, אף על פי שהוא יחידי, כיון שיש עוד ספנים גויים, לא היה חייב לעמוד שם, וכשברח מהספינה הוי אונס גמור, עיין שם.

¹⁵ וכתב בכנה"ג (סימן שג) בשם המבי"ט שלא אמרו ליסטים מזויין אונס הוא, אלא כשלקחו בגלוי אבל אם לקחו דרך גניבה, אף על פי שהוא מזויין מיקרי גניבה, ובנה"מ (סק"ב) כתב שליסטים מזויין לעולם פטור, דרחמנא פטור בפירוש בכלל שבויה. וכתב (שם) הכנה"ג בשם תומת ישרים שכל שיש בידו חרב והנית הרי הוא בכלל ליסטים מזויין.

¹⁶ רמב"ם הלכות גניבה פרק ד הלכה ד

¹⁷ רמ"א רסז מז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

איזה הוא גנב¹⁸, זה הלוקח ממוזן אדם בסתר ואין הבעלים יודעים, כגון הפושט ידו לתוך כיס חבירו ולקח מעותיו ואין הבעלים רואין וכן כל כיוצא בזה, אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא בחזקת יד אין זה גנב אלא גזלן, לפיכך ליסטים מזויזין שגנב¹⁹, אינו גזלן אלא גנב, אף על פי שהבעלים יודעים בשעה שגנב²⁰.

ד. פשיעה בבעלים ... פטור

כבר התבאר לעיל דף צד. בחיובי השומרים, וכן בחיובי שואל ושוכר²¹, אמרה תורה (שמות כב פסוק יד) **אִם בְּעָלְיוֹ עָמַז לֹא יִשְׁלַם שְׂאֵם הַיּוֹ הַבְּעֵלִים עִם הַשּׁוֹמֵר בַּמִּלְאכָה, פְּטוּרִים מִלְּשִׁלְמֵם**²², ודעת רוב הפוסקים²³ לפטור אפילו

¹⁸ רמב"ם שם פרק א הלכה ג

¹⁹ במ"מ שם כתב דתרי גוויזי ליסטים מזויזין איכא חד שהיו גוזלין מיד בעלים ואלו אפילו נחבאו דינן כגזלן שאינן מתחבאים בשביל שלא היו לוקחים מיד בעלים אלא כדי שלא ישמור אדם ממונו מהם ולזה נתכוון רבינו ז"ל באמרו אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא ובחזקת יד ויש אחר שלא יקח מיד בעלים בחזקה אבל הוא בא לגנוב וכסבור שלא ירגישו בעלים ומזויזין עצמו בשביל שאם ירגישו בו הבעלים ייראו ממנו ויניחוהו ליטול ובכי האי גוונא הוה אונס לגבי שומר שכר ונחלקו בגמרא אם נקרא גנב או גזלן ודעת רב יוסף שהוא גנב והלכה כמותו. ועיין לח"מ שהיה לראב"ג ולמ"מ גירסא אחרת בדברי רבינו

²⁰ וכתב בכנה"ג (סימן שג) בשם המב"ט שלא אמרו ליסטים מזויזין אונס הוא, אלא כשלקחו בגלוי אבל אם לקחו דרך גניבה, אף על פי שהוא מזויזין מיקרי גניבה, ובהנהב"י (אות ה) כתב שאע"פ שמדברי הרמב"ם מוכח שליסטים מזויזין שגנב מיקרי גנב, אין הדבר מוכרח כ"כ, ולכן אין לחייב השומר, ובהנה"מ (סק"ב) כתב שליסטים מזויזין לעולם פטור, דרחמנא פטרו בפירוש בכלל שבויה. וכתב (שם) הכנה"ג בשם תומת ישרים שכל שיש בידו הרב וחנית הרי הוא בכלל ליסטים מזויזין.

²¹ שו"ע ונו"כ רצא כח ושמו א

²² (ועיקר פטור בעליו עמו נאמר בתורה בפרשת שואל) (ומסתבר שלכן גם הטוש"ע הביאו פרטי הלכה זו גבי שואל), ובגמרא למדו דה"ה בכל השומרים. ובטעם הפטור בבעלים כתב בספר החנוך (מצוה ס) שמסתמא סמך על הבעלים שישמור חפצו, ואף על פי שאין הדבר תלוי אלא בהתחלת השמירה, לא חילקה תורה בכך. והספורנו כתב שאם גם הבעלים נשאלו למלאכה יש קירוב דעת ביניהם שלא לחייבו רק בהחזרת החפץ. ועוד טעמים נאמרו בזה. ופשוט שטעמים אלה אינם אלא כתבלין למה שנאמר בתורה ודרשות חז"ל, ולא דרשינן טעמא דקרא, וממילא אין למדים הלכות עפ"י טעמים אלו, ועיי' שו"ת הות יאיר (סוף סימן רכג) ושו"ת שבות יעקב (סוף סימן יט).

²³ שו"ע ונו"כ שם ורמ"א שא א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בפשיעה, אבל מזיק בידיים חייב אפילו בבעלים²⁴, ויש אומרים²⁵ שהוא הדין שוכר ששינה ונאנס מחמת השינוי, חייב אפילו בבעלים.

לפיכך השואל²⁶, והיה המשאיל עם השואל במלאכתו בשעה שמשך הדבר השואל, אפילו נגנב או נאבד בפשיעה, פטור.

י"א²⁷ שאין הפטור של בעליו עמו, אלא מתשלומים אך לא מחיוב שמירה ולפיכך חייב ליטבע שבועת השומרים שאינה ברשותו, וגם חייב בשליחות יד.

דף צה:

ה. שוכר ניצד משלם... כשומר שכר

כבר התבאר לעיל דף צג. שהשוכר, והוא המשלם שכר עבור השימוש בחפץ²⁸, או כל שנהנה בעל החפץ מן השואל²⁹, חייב גם בשמירת החפץ, אלא שדינו כשומר שכר, ופטור גם כן במתה מחמת מלאכה. אולם השוכר לאחר זמן השכירות, דינו כשומר חנם³⁰.

²⁴ מבואר באחרונים בכמה מקומות, ועי' בפת"ש (סימן קעו ס"ק יג) שכתב בשם המשל"מ בדעת הראב"ד שמזיק שלא בכונה דומה לפשיעה ופטור בבעלים, והבית מאיר (לאהע"ז סימן פ) דחה דבריו, ומ"מ כתב שכיון שדעת הראב"ד שגם מזיק בשוגג פטור בבעלים, אפשר שהמחוקק יכול לומר קים לי. ועי' נחלת צבי (סימן תכא), שו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק ח"א סימן רסה ומהדו"ב ח"ב סימן יח).

²⁵ חידושי רעק"א (סימן שט) ועי' פת"ש (סימן קעו ס"ק יג) בדין שותף ששינה שחייב אף בבעלים משום דהוה ליה מזיק, ובשו"ת קנין תורה (ח"ג סימן סו) דן בנוסע במונית שיצא שלא לפי כללי הוזהרות, ומתוך כך נגרם נזק למכונת, אם יש לפוטרו מדין שמירה בבעלים.

²⁶ שו"ע ונו"כ שמן א

²⁷ בנה"מ (סימן רצא ס"ק לד) ודלא בהקצה"ח (שם ס"ק יח) שמסתפק בזה.

²⁸ שו"ע ונו"כ שז"א, שחייב בפשיעה ובגניבה ואבידה ופטור מאונסין, וכתב הסמ"ע (שם סק"א) דאע"פ שמשלם שכר השימוש, במה שנהנה מן החפץ נעשה ש"ש, אלא שמכיון שאין כל הנאה שלו כבשואל, פטור מאונסין.

²⁹ בקצה"ח (סימן שמ סק"ה), כתב שאפילו בשכר פחות משהו פרוטה דינו כשוכר דסוף סוף אין כל הנאה שלו, ובמנחת פתים מפקפק בזה, דאפשר דפחות מש"פ לאו הנאה היא כלל, ועוד שבכל שואל אין כל הנאה שלו ממש, שהרי חייב במזונותיה, אלא דלא בעינן כל הנאה כי אם רוב הנאה, וכמ"ש בגמרא, ובפחות מש"פ אכתי רוב הנאה של שואל, עיין שם, ובמנ"ח מדרייק גם מדברי הש"ך שסובר שבפחות מש"פ עדיין שואל הוא, ועדיין צ"ע וכי בעוד הצי פרוטה חדל מלהיות רוב. ועי' פרק ט (הערה נט), ועי' שו"ת מהר"י אסאד (ח"ג סימן קצא).

³⁰ עי' מהנ"א (ה' שומרים סימן כג) שדן בשוכר שידע הבעלים שגמר המלאכה, אם נפטר מחיובי שוכר, או צריך שיאמר לו השוכר גמרת, דומיא דאומן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ו. אף על פי שהבעלים עושין מלאכה במקום אחר ומתה פטור ... במלאכה אחרת ... היה עמו בשעת שאילה אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה

כבר התבאר לעיל דף צד: שבין שהיה הבעלים³¹ עמו במלאכה בהנם, ובין שהיה מושכר לו, בין שעוסק עמו באותה מלאכה של החפץ המושאל ובין במלאכה אחרת, ואפילו מלאכה קלה, כגון להשקותו מים, ואפילו נשאל הבעלים מעצמו מבלי שיבקשו השואל³², יש בו דין פטור בבעלים.

פטור בעליו עמו נאמר כשהיה הבעלים עם השומר במלאכתו בשעה שבא החפץ לרשותו³³, בין שבאו בבת אחת, בין שקדמת מלאכה הבעלים ועדיין עמו במלאכה בתחלת השמירה, ואז נמשך הפטור אף על פי שבשעת האונס או הגניבה כבר נגמרה מלאכת הבעלים.

ז. היה עמו בשעת שבורה ומתה צריך להיות עמו בשעת שאילה

עוד התבאר שם שאם קדמה תחלת³⁴ השמירה למלאכת הבעלים, ואף על פי שהיה עמו במלאכה בשעת החיוב, חייב.

³¹ שו"ע ונו"כ ורמ"א שמו א ד

³² מ"מ דוקא כשיודע הבעלים שהוא עוסק במלאכת השומר, אף על פי שאינו יודע שבכך נפטר השומר כדמוכה בגמרא, אבל אם היה שלא בידיעתו, כגון שהשומר הכניס כליו לרשות בעלים שלא בידיעתו, או שהנניח ע"ג חמורו, אין זה עמו במלאכה, כן כתב המאירי (בדף פא ע"ב) מההוא ארוך וגוצא שם, ובשו"ע לא הביא הלכה זו, ועי' ב"י (סוף סימן שה). ובנה"מ (סוף סימן שמו) משמע שכשנשאל הבעלים מעצמו, אפילו אין השומר יודע מכך, נפטר מדין בעליו עמו, וצ"ע.

³³ בשו"ע שם ב כתב אם משך, ומשמע שתלוי בשעת משיכה שאז מתחייב כדין שומר, וא"כ לדעת החולקים שהשומר מתחייב משעת סילוק הבעלים משמירה, ה"נ לענין זה תלוי בסילוק הבעלים, וכ"כ הב"ח, וכ"כ בהגהות חכמת שלמה בגליון השו"ע, ותמה על הרמ"א שלא הזכיר דעת החולקים. אבל בנה"מ (סימן רצא ס"ק יא) בפירוש דברי הסמ"ע (שם) משמע שבסילוק הבעלים משמירה לא מיקרי התחלת שמירה לענין פטור בבעלים, אלא תלוי בהתחלת השמירה ממש. ועי' בשו"ת תשורת ש"י (ח"א סימן שסד אות ב) שכתב שאם הבעלים משתתף בשמירה לא הוי שמירה בבעלים משום שהוא לטובת סחורתו, ועי' בסוף ד"ג בהערות מנכדי המחבר, ובשו"ת קנין תורה (ח"ג סימן סו).

³⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לפיכך אם לא³⁵ היה עמו בשעת שאלה ואחר כך שאל את הבעלים או השכירם, אין זה שאלה בבעלים, אף על פי שהיה עמו בשעת שבירה ומיתה.

צריך שיהא הבעלים עוסק במלאכה ממש בשעת תחלת השמירה, אבל במה שהסכימו ביניהם שיעשה עמו מלאכה, יש אומרים³⁶ שאינו נקרא התחלת מלאכה לענין זה, אא"כ כבר מזמין ומכין עצמו למלאכה, ויש אומרים³⁷ שגם הכנה אינה כהתחלת מלאכה, ויש אומרים³⁸ שמשעה שהבטיח לעשות עמו מלאכה חל דין בעליו עמו. לא היתה המלאכה מזומנת לעשות מיד אלא לזמן מאוחר, לכו"ע אין אמירה, או הכנה, מועילה לפטור מדין שמירה בבעלים³⁹.

³⁵ שם

³⁶ שו"ע ונו"כ שם ג

³⁷ הגר"א (שם סק"ג) בדעת הרמב"ם.

³⁸ ש"ך (שם סק"א) בדעת הרא"ש, וכן נראה דעת המאירי (ב"מ ריש פרק השואל ד"ה ממה). . ובספר בתי כהונה (ח"א ב"ד סימן כא) כתב בדעת הרא"ש דבשתלא וטבחא והנך אומנין, נהי שקיבלו עליהם לעשות מלאכה מ"מ לא קיבלו אלא לשעות מיוחדות, ולגבי אלה אין מועיל אמירה לחוד, וסובר הרא"ש שצריך שיזמין ויניד את עצמו לילך, אבל בשואל דעלמא אף בלא נדנוד סגי באמירה לחוד, עיין שם, ועיי' שו"ת תשב"ץ (ח"ב טור ב סימן כד). והמאירי שם הביא דיעה אחרת בשם הראב"ד שמחלק, שאה"נ באמירה בלבד מיקרי התחלת מלאכה, מיהו אין האמירה מועלת אלא כל זמן שלא חזר בו, ומשחזר בו בטל דין בעליו עמו, משא"כ משהתחיל במלאכה או הכנה, אף על פי שחזר בו נשאר השומר בפטור בעליו עמו. ובספר בתי כהונה (ח"א ב"ד סימן כא) כתב בדעת הרא"ש דבשתלא וטבחא והנך אומנין, נהי שקיבלו עליהם לעשות מלאכה מ"מ לא קיבלו אלא לשעות מיוחדות, ולגבי אלה אין מועיל אמירה לחוד, וסובר הרא"ש שצריך שיזמין ויניד את עצמו לילך, אבל בשואל דעלמא אף בלא נדנוד סגי באמירה לחוד, עיין שם, ועיי' שו"ת תשב"ץ (ח"ב טור ב סימן כד).

³⁹ (כא) סמ"ע (שם סק"ד), וכתב שגם הרא"ש מודה לזה, והט"ז תמה עליו, עיין שם. ועיי' מחנ"א (הלכות שומרים סימן לו).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

